

BIJLAGEN

De openbare bibliotheek - tien jaar van nu

Frank Huysmans
Carlien Hillebrink

Bijlage A	Financiën.....	2
Bijlage B	Gebruikte databestanden.....	4

Sociaal en Cultureel Planbureau
Den Haag, april 2008

Bijlage A Financiën

De financiering van de openbare bibliotheek in Nederland volgt de drielaagse structuur van de branche. Het grootste deel van de inkomsten van bibliotheken komt van de gemeente, en bij basisbibliotheken dus in de regel van meerdere gemeenten. De perceptie van bibliotheekdirecteuren (zie § 8.2) is dat de financiering door gemeenten in sommige gevallen afneemt, en dat mede daardoor budgetten onder druk staan. Uit onderzoek in opdracht van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing lijkt echter naar voren te komen dat de uitgaven van gemeenten aan bibliotheken tussen 2003 en 2007 in bijna alle gevallen toenamen, van 23,27 naar 25,54 euro per inwoner (Benz & Benz 2007; SGB0 2007).¹ De financiële impuls die is voortgekomen uit de vernieuwingsgelden die van het rijk via de provincies naar de bibliotheken zijn gegaan heeft voor een duidelijke toename van middelen geleid. Er is een variatie van een paar euro tussen verschillende provincies. Friese bibliotheken ontvangen ruim zeven euro minder per inwoner van hun gemeente dan bibliotheken in Flevoland.

Waar deze analyses geen rekening mee houden is de uitgaven van bibliotheken en de ontwikkelingen daarin. Bij het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) zijn gegevens bekend over de baten en lasten van bibliotheken, maar die zijn niet uit te splitsen naar inwoneraantallen, provincies of andere relevante kenmerken. Niettemin geven ze interessant inzicht in de trends. Naast de totale baten en lasten geven we ook een aantal subcategorieën weer.

¹ Deze berekening gaat uit van representativiteit van de steekproef, die alleen in de verdeling van de respons over de provincies onderbouwd wordt (en elders ook op basis van de omvang van de gemeenten). Het vermoeden dat gemeenten met een actiever en beter gefinancierd bibliotheekbeleid in de responsgroep zijn oververtegenwoordigd, kan niet weggenomen worden. Op basis van cijfers over de uitgaven van 2007 zijn van de ontbrekende gemeenten en voor de afgelopen vier jaar de uitgaven van alle gemeenten uitgerekend, met als enige factor in de analyses het inwoneraantal. Dat hier een aantal essentiële zaken buiten beeld blijven is onvermijdelijk, en de analyses geven dan ook niet genoeg grond om zonder slag of stoot aan te nemen dat de uitgaven van gemeenten in de afgelopen jaren inderdaad zijn toegenomen.

Tabel B.1 Baten en lasten van openbare bibliotheken, 1999-2005 (in miljoen euro)

	totale baten	totaal subsidies	subsidies		
			gemeenten	subsidies provincies	overige subsidies
1999	475,0	333,5	295,2	35,1	3,2
2000	498,4	346,4	306,1	37,2	3,1
2001	525,8	364,2	322,2	39,1	2,9
2002	558,0	387,0	342,9	41,1	3,0
2003	587,8	411,2	363,6	42,7	5,0
2004	549,2	423,6	373,9	43,3	6,5
2005	561,5	433,8	381,7	44,8	7,2
2005 t.o.v. 1999 (%)	18	30	29	28	125
	totale lasten	totale lasten excl. personeelskosten, rente en afschrijvingen ^a			
		huisvesting	administratie en automatisering	mediakosten	
1999	472,7	196,4	66,9	34,2	60,7
2000	497,4	208,9	71,0	36,1	62,5
2001	526,4	219,0	76,9	37,5	64,4
2002	556,7	231,7	80,1	39,3	66,1
2003	584,0	240,3	82,8	42,5	71,4
2004	542,0	275,9	102,4	46,8	79,4
2005	554,3	281,7	106,4	50,5	79,5
2005 t.o.v. 1999 (%)	17	43	59	48	31

a Door de overdracht van het werkgeverschap staat de post personeelskosten in deze periode een eerlijke vergelijking in de weg. Rente en afschrijvingen zijn de laatste twee jaren niet geregistreerd bij het CBS, en dienen daarom voor de vergelijking ook buiten beschouwing gelaten te worden.

Bron: CBS (StatLine, geraadpleegd op 12 december 2007)

Volgens de CBS-gegevens stegen de totale baten van de Nederlandse openbare bibliotheken tussen 1999 en 2005 met 18%. De totale subsidie per gemiddelde inwoner nam in die periode toe van 21,16 naar 26,60 euro, een stijging van 26%. De gemeentelijke subsidies stegen met 30% in die periode, de meeste jaren boven het inflatieniveau. De instroom van de vernieuwingsgelden via de 'overige subsidies' is duidelijk zichtbaar. De lasten stegen echter min of meer even hard. De stijging van de huisvestingskosten is groot, en varieert uiteraard sterk per locatie.

Hoewel gemiddeld de inkomsten van bibliotheken zijn toegenomen, zijn de uitgaven even hard gestegen, en is een deel daarvan opgegaan aan zaken die niet direct zijn toe te schrijven aan de dienstverlening vanuit een van de vijf kernfuncties. Of het beschikbare budget hiervoor ook met 18% is gestegen is op basis van deze cijfers moeilijk te zeggen. Ook nemen deze algemene cijfers het vermoeden niet weg dat er op individueel niveau wel degelijk sprake kan zijn van bezuinigingen. Daarnaast blijft het duidelijk dat het om beperkte middelen gaat, die zeker bij kleine bibliotheken soms nopen tot zware keuzes.

Bijlage B Gebruikte databestanden

[Aanvullend voorzieningengebruik onderzoek](#): AVO 1979-2003

[Kwaliteit van de quartaire sector](#): KQS 2006

[Leefsituatie allochtone stedelingen](#): LAS 2004/2005

[Tijdbestedingsonderzoek](#): TBO 1975-2005